

Archeologisch vooronderzoek Edegem – Jan Verbertlei

Natasja Reyms, Annick Van Staey en Jordi Bruggeman

Bornem
2011

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 062

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2011/418
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Edegem – Jan Verbertlei

Opdrachtgever: Tercasa nv, Italiëlei 56, B-2000 ANTWERPEN en Fabrieken van Ysendyck, Wolvenweg 19, 2830
TISSELT

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Natasja Reyns en Annick Van Staey

Administratief toezicht: Onroerend Erfgoed Antwerpen, Leendert van der Meij, Lange Kievitstraat 111/113, bus
52, B-2018 ANTWERPEN

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: drs. Jordi Bruggeman en dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

© All-Archeo bvba, 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	8
2.3 Onderzoeksopdracht	9
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
3.1 Landschappelijke context.....	11
3.1.1 Topografie.....	11
3.1.2 Hydrografie.....	11
3.1.3 Bodem.....	12
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	12
3.2.1 Historische gegevens.....	12
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	14
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	17
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
4.2 Bodem.....	19
4.3 Archeologische vondsten.....	20
4.4 Archeologische sporen.....	20
4.5 Afgebakende sites.....	21
4.6 Besluit.....	22
5 WAARDERING.....	23
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	25
7 AANBEVELINGEN.....	27
7.1 Adviezen.....	27
8 BIBLIOGRAFIE.....	29
8.1 Publicaties.....	29
8.2 Websites.....	29
9 BIJLAGEN.....	31
9.1 Lijst van afkortingen.....	31
9.2 Glossarium.....	31
9.3 Archeologische periodes.....	31
9.4 Lijst van plannen en tekeningen.....	31
9.5 CD-rom.....	31

1 Inleiding

Naar aanleiding van de geplande aanleg van een verkaveling door Tercasa nv en Fabrieken van Ysendyk, werd door Onroerend Erfgoed, een prospectie met ingreep in de bodem, door middel van proefsleuven geadviseerd.

Deze opdracht werd op 26 oktober 2011 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 5 december 2011, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Annick Van Staey. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan een advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen. Dit omvat het archeologisch vrijgeven van het plangebied, of bepaalde zones hierbinnen, maar ook het definiëren van eventuele sites die in de toekomst onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Onroerend Erfgoed.

We willen bij dit onderzoek Rica Annaert (Onroerend Erfgoed) bedanken voor de advisering.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Edegem (Fig. 1), percelen 133F3 en 133G2 (kadaster Edegem, afdeling 2, sectie B). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van circa 3123 m² en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

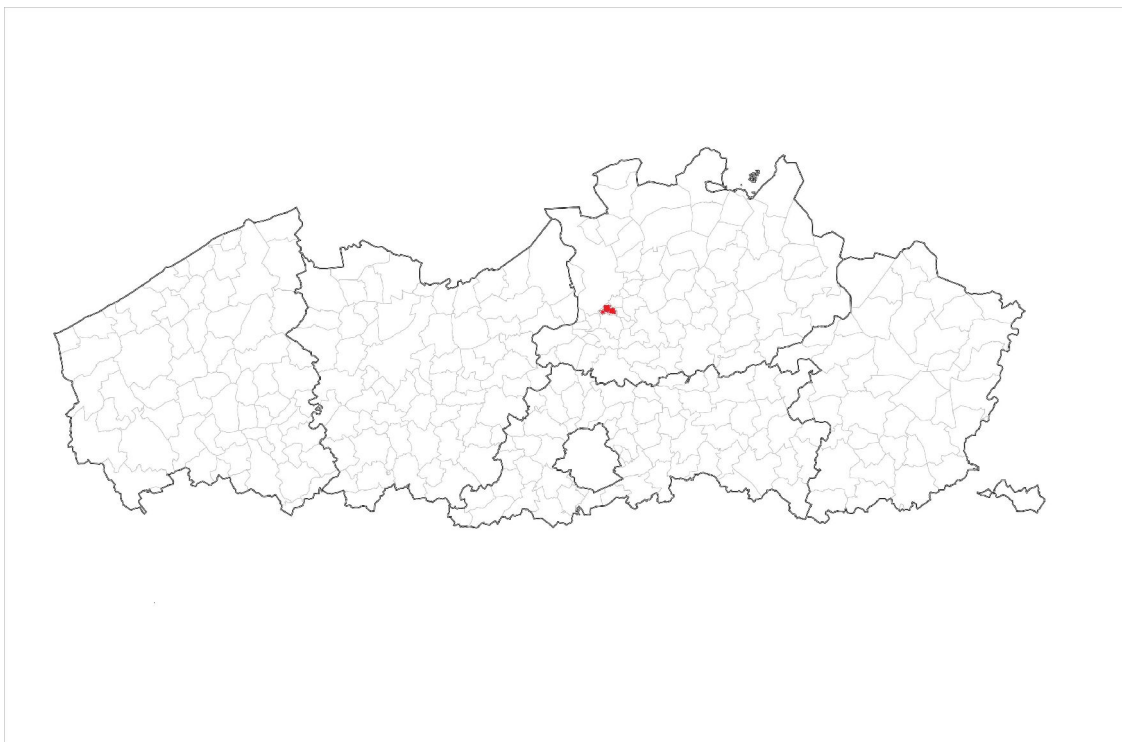

Fig. 1: Situeringssplan

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Antwerpen
 - Locatie: Edegem
 - Plaats: Jan Verbertlei, Pastoor Wouterstraat
 - Toponiem: Buizegem
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 156016;204693
 - 156081; 204703
 - 156091; 204678
 - 156026; 204668

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen in het oosten van de gemeente Edegem. Het terrein wordt ingesloten door de Jan Verbertlei in het oosten, de Putlaan in het zuiden, de Leopold III-Lei in het noorden en de Dr. Frans Hemeryckxlaan en de Pastoor Wouterstraat in het westen.

Fig. 2: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

2.2 Aard bedreiging

Fig. 3: Ontwerpplan

Ter hoogte van de Boniverlei wordt door Tercasa nv en de Fabrieken van Ysendyk een terrein verkaveld in functie van woningbouw (Fig. 3). Dit gaat gepaard met een versterking van het archeologisch bodemarchief.

2.3 Onderzoeksopdracht

Een deel van het terrein is in het verleden reeds onderzocht. Het huidige onderzoeksterrein kon toen niet onderzocht worden omdat het bebost was. Omwille van de belangrijke resultaten die uit het reeds uitgevoerde onderzoek naar voren gekomen zijn (zie verder), werd het noodzakelijk geacht om ook dit perceel te evalueren. Onderzoek van het terrein kan op die manier bijdragen tot onze kennis over de reeds voor een deel onderzochte site en leiden tot een beter begrip ervan.

De bedoeling van het onderzoek was het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bodemingrepen te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen, zijnde bijvoorbeeld het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek.

Een aantal vragen dienden in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op het hoogste punt in de omgeving, op circa 20 m TAW (Fig. 4). Binnen het eigenlijke projectgebied zelf zijn weinig hoogteverschillen waar te nemen.

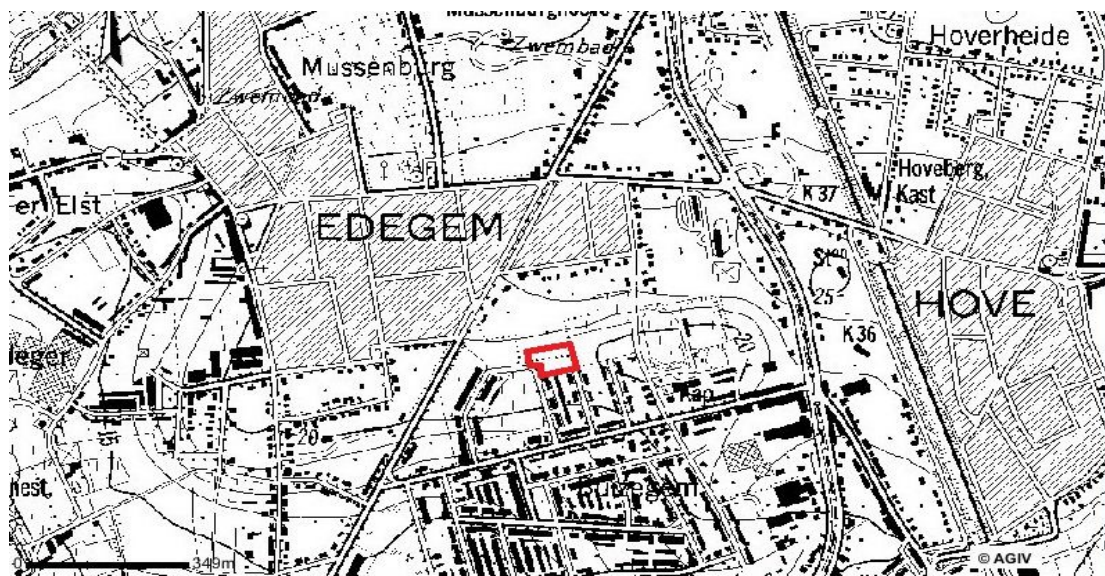

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen binnen het Beneden-Scheldebekken, in het bijzonder de subhydrografische zone van de Bovenvliet (Fig. 5). Het is gelegen ten noorden van de Edegemse beek.

Fig. 5: Hydrografische kaart (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.3 Bodem

De geologische ondergrond bestaat uit de formatie van Lillo (Li), een formatie uit het Tertiair, gekenmerkt door groen tot grijsbruin zand, dat weinig glauconiethoudend is met schelpen aan de basis.¹ De bodem is op de bodemkaart weergegeven als een matig droge zwak gleyige lichte zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (w-Lba).

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

Bodemkundig onderzoek op de site Edegem – Buizegem (zie verder) door prof. em. dr. Roger Langohr (Universiteit Gent) heeft uitgewezen dat de oorspronkelijke leembodem na de metaaltijden plaatselijk geërodeerd is. Dit gebeurde wellicht op het hoogste punt. Het niveau is er 80 cm tot 1 m verlaagd, wat gevolgen heeft gehad voor de bewaring van archeologische sporen ouder dan de middeleeuwen. Bovendien bleek het zuidoostelijke deel van het terrein verstoord door grootschalige laatmiddeleeuwse mergelontginning. De ontginningskuilen werden vrij diep uitgegraven, tot net boven de toenmalige grondwatertafel.²

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

De site is gelegen in de wijk *Buizegem*. Volgens toponymische studies behoort *Buizegem* samen met drie andere Edegemse plaatsnamen (*Edegem*, *Ghipengeem*/*Grijpegem* en (*H*)*eisengheem*) tot de vroegmiddeleeuwse *ingaheem*-formaties. Deze zijn gevormd door een familienaam + *ingen* of *inga-heem* en gaan terug tot de Merovingische en Karolingische nederzettingsformaties. *Buizegem* zou dan een afgeleide zijn van de persoonsnaam *Buso*. Er is duidelijk een verband tussen deze dichte groep vroegmiddeleeuwse toponiemen en de vruchtbare leembodem van de zone onmiddellijk ten oosten en zuidoosten van Antwerpen.³

In historische bronnen wordt *Buizegem* voor het eerst vermeld in 1159 onder de noemer *mansus*, geschonken door een zekere Ausilia aan de abdij van Tongerlo. Die vroege nederzetting groeide uit tot het eerste dorpscentrum met kerk, van Edegem. De eerste vermelding van dit kerkje dateert uit 1173. Vermoedelijk was *Buizegem*-Edegem reeds in het begin van de 9de eeuw een parochie van de abdij van Lobbes. In de loop van de 13de en 14de eeuw nam Edegem, in

1 www.dov.vlaanderen.be

2 Vandeveldde 2007: 13.

3 Van Passen 1974: 24-25; Helsen en Helsen 1978: 29-30; Vandeveldde 2007: 10.

oorsprong een hoeve, de rol van dorpscentrum over. De familie van Buyseghem nam vanaf de 13de eeuw haar intrek in de motte *Ter Borch*, gelegen langs de Drie Eikenstraat. Het oude kerkgebouw raakte wellicht rond 1300 in onbruik. Een nieuwe parochiekerk werd opgetrokken over het *Hof Ter Linden*, waar een afgesplitste tak van de familie van Buyseghem haar woning had.⁴

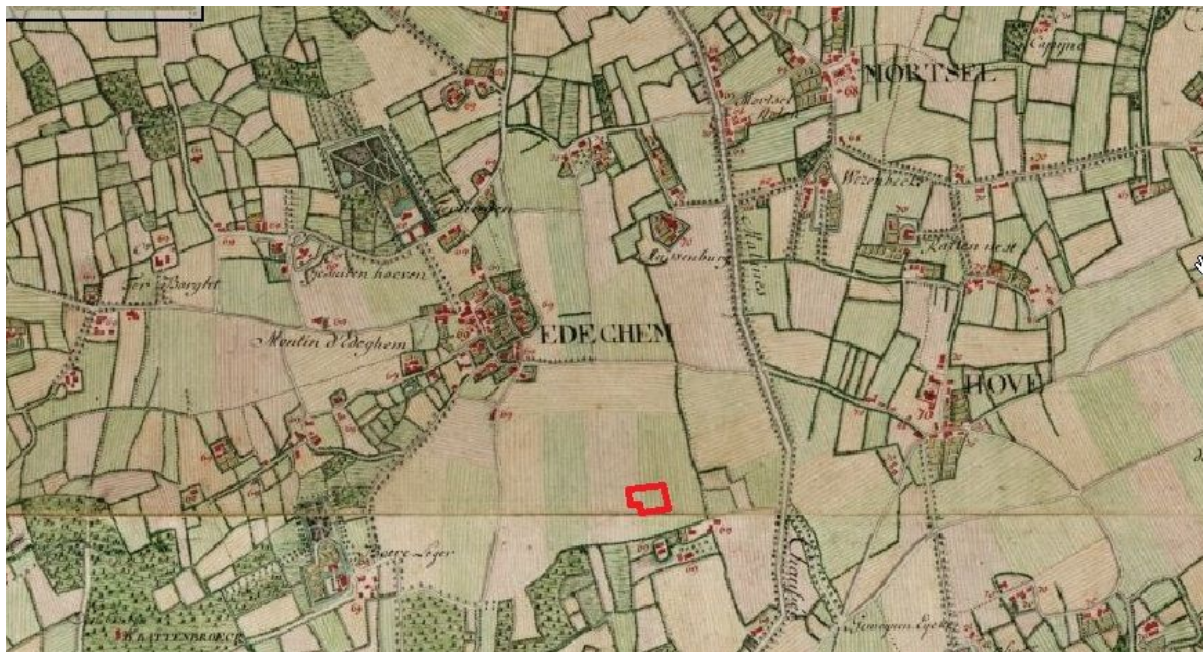

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Fig. 8: Atlas der Buurtwegen (<http://gis1.provant.be/Geoloketten/geoloket.jsp?geoloketid=55>)

Verder bestaat specifiek voor het onderzoeksgebied ook oud kaartmateriaal. Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) (Fig.

⁴ Van Passen 1974: 35-36, 52-54, 172.

7) is ter hoogte van het onderzoeksgebied landbouwgebied zichtbaar. De Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 toont een gelijkaardig beeld, waarbij de zone nog steeds onbebouwd is (Fig. 8).

3.2.2 Archeologische voorkennis

Ten noorden, noordoosten en zuidoosten van het projectgebied zijn volgens de Centraal Archeologische Inventaris enkele CAI-locaties aanwezig (Fig. 9):

Fig. 9: Grondplan site Edegem - Buizegem, vak 1

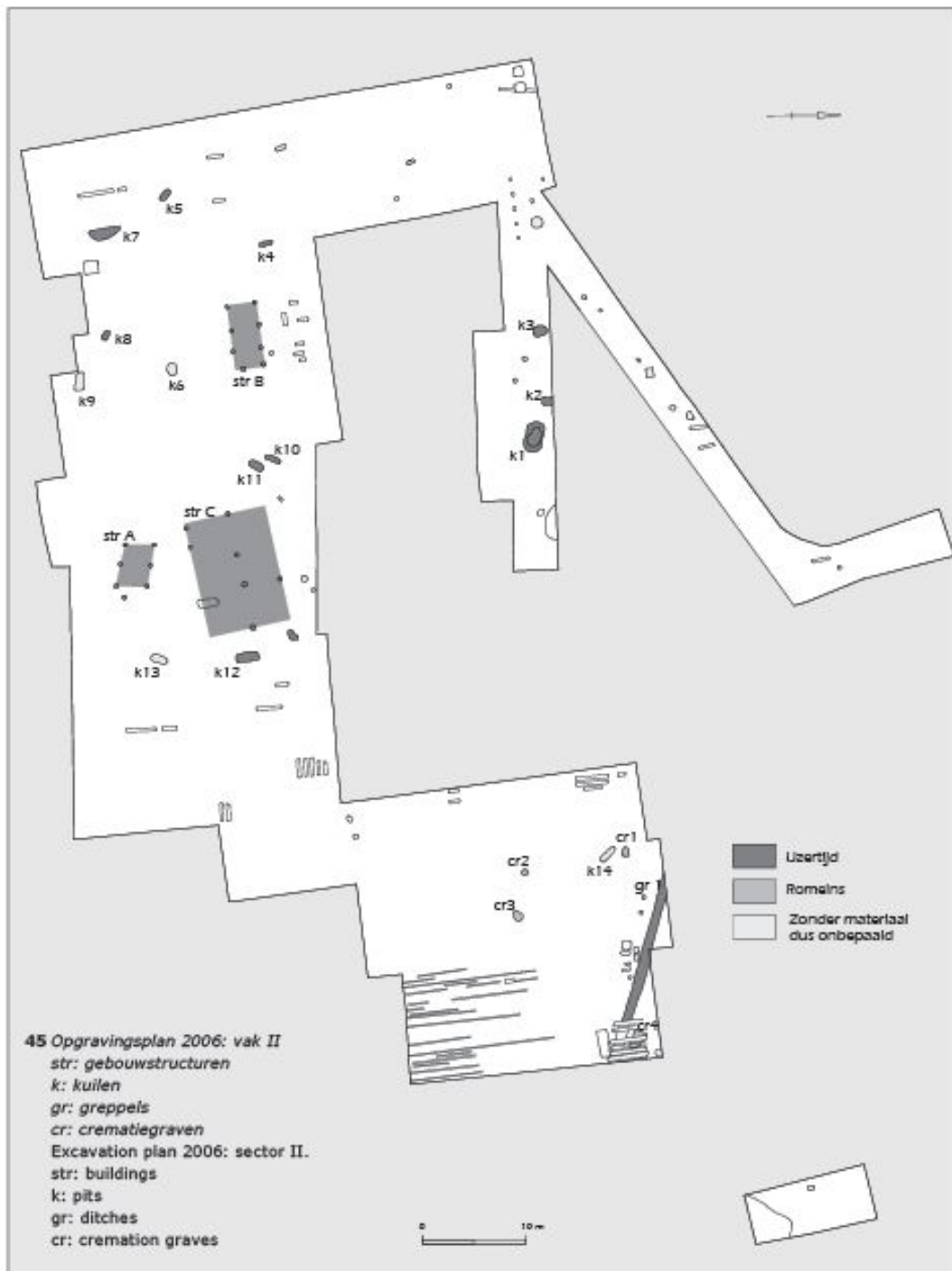

Fig. 10: Grondplan site Edegem - Buizegem, vak 2

- CAI 100684: site Edegem - Buizegem. De vroegste resten dateren uit het finaal-neolithicum en omvatten een grafheuvel (Fig. 9). Verder werden een vermoedelijke grafstructuur uit de vroege ijzertijd, gebouwplattegronden uit de late ijzertijd (Fig. 10) en crematiegraven uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. Tot slot zijn nog bewoningssporen en resten van begraving rond de kerk (zie verder) vastgesteld, die dateren uit de volle middeleeuwen.⁵
- CAI 105123: Oude kerk van Buizegem. Kerkje van het eerste dorpscentrum aan de vroegere Kerkhofweg, nu Jan Verbertlei, op 20 m ten westen van het kruispunt Jan

⁵ Vandevelde 2007: 13-68.

Verbterlei en Leopold III-lei. De kerk was 11 tot 13 m lang en oost-west georiënteerd. Binnen de kerk werden graven vastgesteld. De kerk kende drie fasen. Van de eerste fase is de datering onbekende, de tweede fase dateert mogelijk uit de 11de eeuw en de derde fase eindigt in 1300.⁶

Fig. 11: CAI (<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai>)

Fig. 12: Situering onderzoek site Edegem – Buizegem (Vandeveld 2007: 10), met aanduiding van de onderzoekszone (rood). 1: AVRA-opgravingen 1973, localisatie kerk. 2: Proefsleuvenonderzoek 2005 met negatief resultaat. 3: Vak I, onderzocht in 2005. 4: Vak II, onderzocht in 2006.

6 Vandeveld 2007: 11.

- CAI 113018: Grote Buizegemhoeve, gelegen langs de "Kleine Hoeve", een omwalde motte met woning. Werd ook "Grote Hoeve" genoemd. Het complex zou ontstaan zijn in de eerste helft van de 14de eeuw. Er bestaat evenwel verwarring rond de localisatie, omdat verschillende bronnen verschillende localisaties aanduiden.⁷
- CAI 113017: Kleine Buizegemhoeve (Buizegemhof), dateert uit het begin van de 14de eeuw of is reeds vroeger te dateren. Eerste vermelding in 1312.⁸

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

De omgeving van het projectgebied omvat verschillende gekende archeologische waarden, zoals de site Edegem – Buizegem, die reeds uitvoerig onderzocht is. De aangetroffen archeologische resten zijn er te dateren van de steentijd tot de middeleeuwen en omvatten zowel resten van bewoning als van begraving.

De omgeving van het onderzoeksgebied is verder, afgaande op oud cartografisch materiaal, lange tijd landbouwgebied geweest. Gezien de aanwezigheid van talrijke archeologische waarden in de nabije omgeving is de archeologische potentie voor het gebied groot te noemen. Daarbij komt dat onderzoek van het terrein, dat aansluit op de site Edegem – Buizegem, meer informatie kan opleveren omtrent afbakening en indeling van de site.

Op basis van het bureauonderzoek kon de intactheid van het archeologisch erfgoed moeilijk ingeschat worden. Wel zijn er aanwijzingen van aantasting van het archeologisch erfgoed in de omgeving, enerzijds door erosie en anderzijds door de mergelontginning.

7 Vandeveldde 2007: 11.

8 Vandeveldde 2007: 11.

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12% van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10% door middel van proefsleuven en 2% door middel van kijkvensters en/of dwarsleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog. De sleuven werden grotendeels manueel opgeschaafd om de zichtbaarheid van eventuele sporen te vergroten.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 1,80 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief profiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 0,33 ha (of 3272 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 2089 m²
 - Proefsleuven = 10 % of 209 m²
 - Kijkvenster en dwarsleuven = 2% of 42 m²
- Onderzochte oppervlakte
 - Aantal aangelegde proefsleuven: 3
 - Onderzochte oppervlakte: 311 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters: 2
 - Onderzochte oppervlakte: 66 m²

Tot slot dient de aanwezigheid van een elektriciteitskabel vermeld te worden, evenals een pad voor fietsers en voetgangers. Beide bevinden zich aan de rand van het onderzoeksgebied. Omwille van veiligheidsredenen werd hier voldoende afstand van gehouden.

4.2 Bodem

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het aangetroffen archeologisch niveau zich op circa 70 cm onder het maaiveld, tussen 20,72 en 20,80 m TAW. Het noordelijke deel blijkt echter opgehoogd te zijn, waardoor het archeologisch niveau zich hier op circa 1,20 tot 1,34 m onder het maaiveld bevindt.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied bestaat het bodemprofiel uit een A-horizont, met een dikte van 10 tot 35 cm. Daaronder bevindt zich een oudere A-horizont, met een dikte van 30 tot 60 cm, die gelegen is op de C-horizont (Fig. 13). Enkel in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, ter hoogte van werkput 3, wijkt de bodemopbouw af. Hier bevindt zich namelijk boven op het reeds besproken bodemprofiel een ophogingspakket van circa 50 cm dik, dat bestaat uit geroerde moederbodem (Fig. 14). Tot slot bevindt zich boven het pakket nog een A-horizont met een dikte van 35 cm.

Fig. 13: WP1PR1

Fig. 14: WP3PR1

De leesbaarheid van de bodem was goed. Het terrein bleek niet aangetast te zijn door erosie of mergelkuilen, zoals op een deel van het aansluitende terrein vastgesteld werd tijdens voorgaand onderzoek (zie hoger).

4.3 Archeologische vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek werd één losse vondst (LV1) aangetroffen in de A2-horizont van werkput 1. Het gaat om een wandfragment handgevormd aardewerk, met een magering van schervengruis, dat in de ijzertijd lijkt gedateerd te kunnen worden. Uit de aangetroffen sporen is geen vondstmateriaal afkomstig. Wel werd een houtskoolstaal ingezameld van WP1S4, een paalspoor, voor eventuele verdere datering.

4.4 Archeologische sporen

In totaal werden 11 sporen geregistreerd, waarvan twee natuurlijk van aard zijn. Eén van deze natuurlijke sporen, WP1S2, is te interpreteren als een boomval en wordt doorsneden door WP1S1. De meeste sporen van antropogene oorsprong zijn paalsporen en kuilen. Verder is nog de aanwezigheid van een greppel vastgesteld.

Fig. 15: WP1S5 en WP1S6

Fig. 16: WP1S8

Kuilen

Het onderzoek leverde drie kuilen op: WP1S1, WP1S5 en WP1S6, allemaal gelegen in werkput 1. Ze hebben een homogene bruine vulling, behalve WP1S5 (Fig. 15). Deze kuil heeft bovenaan een bruinegele gevlekte vulling, die gevolgd wordt door een homogene bruine vulling. Deze kuil heeft

een diepte van 38 cm. Rond WP1S1 en WP1S2 werd een kijkvenster aangelegd om het verdere verloop van de sporen te kennen. Het kijkvenster leverde verder geen sporen op.

Paalsporen

De paalsporen zijn allemaal rond van vorm en hebben een (licht)bruine homogene lemige vulling. Enkel WP1S8 wijkt hiervan af, door de duidelijke aanwezigheid van houtskool in de vulling (Fig. 16). Hierdoor heeft de vulling een donkerder bruinzwart gevlekt uitzicht. Dit spoor werd aangetroffen in een kijkvenster, dat aangelegd werd ter hoogte van paalsporen WP1S4 en WP1S7. Het kijkvenster werd aangelegd om na te gaan of de paalsporen deel uitmaken van een structuur. Dit bleek echter niet het geval te zijn.

Om een inschatting te kunnen maken van de bewaringstoestand van de paalsporen, werden er twee gecoupeerd: WP1S4 en WP3S4. Dit toonde dat de sporen nog 10 tot 24 cm diep bewaard zijn en dat ze U-vormige zijn in doorsnede (Fig. 18).

Fig. 17: WP1S4

Fig. 18: Coupe van WP1S4

Fig. 19: WP3S1

Fig. 20: Coupe van WP3S1

4.5 Afgebakende sites

Uit onderzoek van de aanwezige sporen en structuren die hieruit reeds afgeleid konden worden, is niet gekomen tot de afbakening van een site. Het onderzoek toont aan dat op het terrein een relatief lage densiteit aan sporen aanwezig is in vergelijking met de eerder onderzochte site Edegem – Buizegem (zie hoger). Wellicht zijn er maximaal nog een aantal losse sporen aanwezig, die behoren tot de site die op de nabijgelegen terreinen werd aangetroffen.

4.6 Besluit

Voornamelijk centraal en in het oosten van het onderzochte terrein werden enkele paalsporen en kuilen aangetroffen. In het voorkomen van de paalsporen kon geen structuur vastgesteld worden. De sporen uit dit onderzoek leverden helaas geen vondstmateriaal op, maar in de A2-horizont werd nabij de sporen in werkput 1 wel een vondst gerecupereerd, die in de ijzertijd gedateerd kan worden.

5 Waardering

Voornamelijk centraal en in het oosten van het onderzochte terrein werden enkele paalsporen en kuilen aangetroffen. De sporen uit het onderzoek leverden helaas geen vondstmateriaal op.

Beleving

De belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing aangezien de aangetroffen archeologische resten niet meer zichtbaar zijn aan het oppervlak en ook niet herinnerd worden door mensen uit de omgeving.

Fysieke kwaliteit

- Gaafheid
 - De gaafheid van het terrein is goed. Menselijke activiteiten uit het (recente) verleden die een ingreep in de bodem teweeg gebracht hebben, beperken zich tot de ophoging van het noordelijke deel van het terrein. Hierdoor werden de archeologische sporen niet aangetast, maar net beter beschermd tegen versturende activiteiten, doordat de ophoging aangebracht werd boven de teelaarde. Er zijn geen aanwijzingen dat het terrein verstoord werd door mergelkuilen of erosie, zoals op een aansluitende zone het geval is.
- Conservering
 - Gezien de droge eigenschappen van de bodem lijkt de bewaring van organisch materiaal niet te verwachten.

Inhoudelijke kwaliteit

Onderzoek van het terrein brengt informatie bij met betrekking tot de site die reeds onderzocht werd op de aansluitende percelen. Daardoor kan meer inzicht verkregen worden in de ruimtelijke indeling van de site. De aanwezigheid van kuilen en paalsporen toont aan dat er menselijke activiteiten waren op het terrein. De aangetroffen paalsporen konden echter niet toegeschreven worden aan structuren en lijken niet afkomstig van intense bewoning of van grote woonstalgebouwen.

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde of contextwaarde is de meerwaarde die aan archeologische resten wordt toegekend door andere waarden in de directe omgeving. Hiermee wordt specifiek de archeologische context en de landschappelijke context bedoeld.

De ensemblewaarde is reeds tot op zekere hoogte aangetast door de omliggende bebouwing in het zuiden, maar ook door het reeds uitgevoerde onderzoek in het noorden en oosten van het terrein. De geplande bodemingreep zal bijgevolg slechts in beperkte mate de ensemblewaarde verder aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De kans op bewaring van organisch materiaal is doorgaans beperkt.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische resten en analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Voornamelijk centraal en in het oosten van het onderzochte terrein werden enkele paalsporen en kuilen aangetroffen. De sporen uit dit onderzoek leverden helaas geen vondstmateriaal op. De aangetroffen paalsporen konden niet toegeschreven worden aan structuren en lijken niet afkomstig van intense bewoning of van grote woonstalgebouwen. Verder onderzoek van het terrein lijkt slechts tot op beperkte hoogte nieuwe informatie aan te brengen. Daarbij komt dat een deel van het terrein verstoord is door de aanwezigheid van kabels, die zich aan de rand van het onderzoeksterrein bevinden.

Op basis van voorgaande argumentatie wordt de vrijgave van het terrein geadviseerd.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Helsen, A-M/J. Helsen, 1978: *Gehuchtnamen in de Antwerpse Kempen*, Leuven (Nomina Geographica Flandrica. Studiën 13).

Vandevelde J./R. Vanschoubroek, 2006: *Archeologisch onderzoek Edegem–Buizegem 2005-2006*, Brussel (intern rapport VIOE).

Vandevelde J./R. Annaert/A. Lentacker/A. Ervynck/M. Vandenbruaene, 2007: Vierduizend jaar bewoning en begraving in Edegem-Buizegem (prov. Antwerpen), *Relicta. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek* 3, 9-68.

Van Passen, R., 1974: *Geschiedenis van Edegem*, Edegem.

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2011)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2011)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2011)
<http://dov.vlaanderen.be>

Nationaal geografisch instituut (2011)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2011)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

Provincie Antwerpen – Atlas der Buurtwegen (2011)
http://www.provant.be/bestuur/grondgebied/gis/atlas_buurtwegen/

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.

9.3 Archeologische periodes

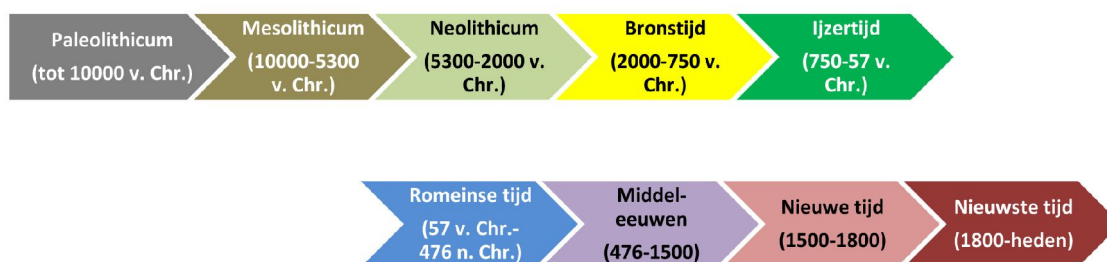

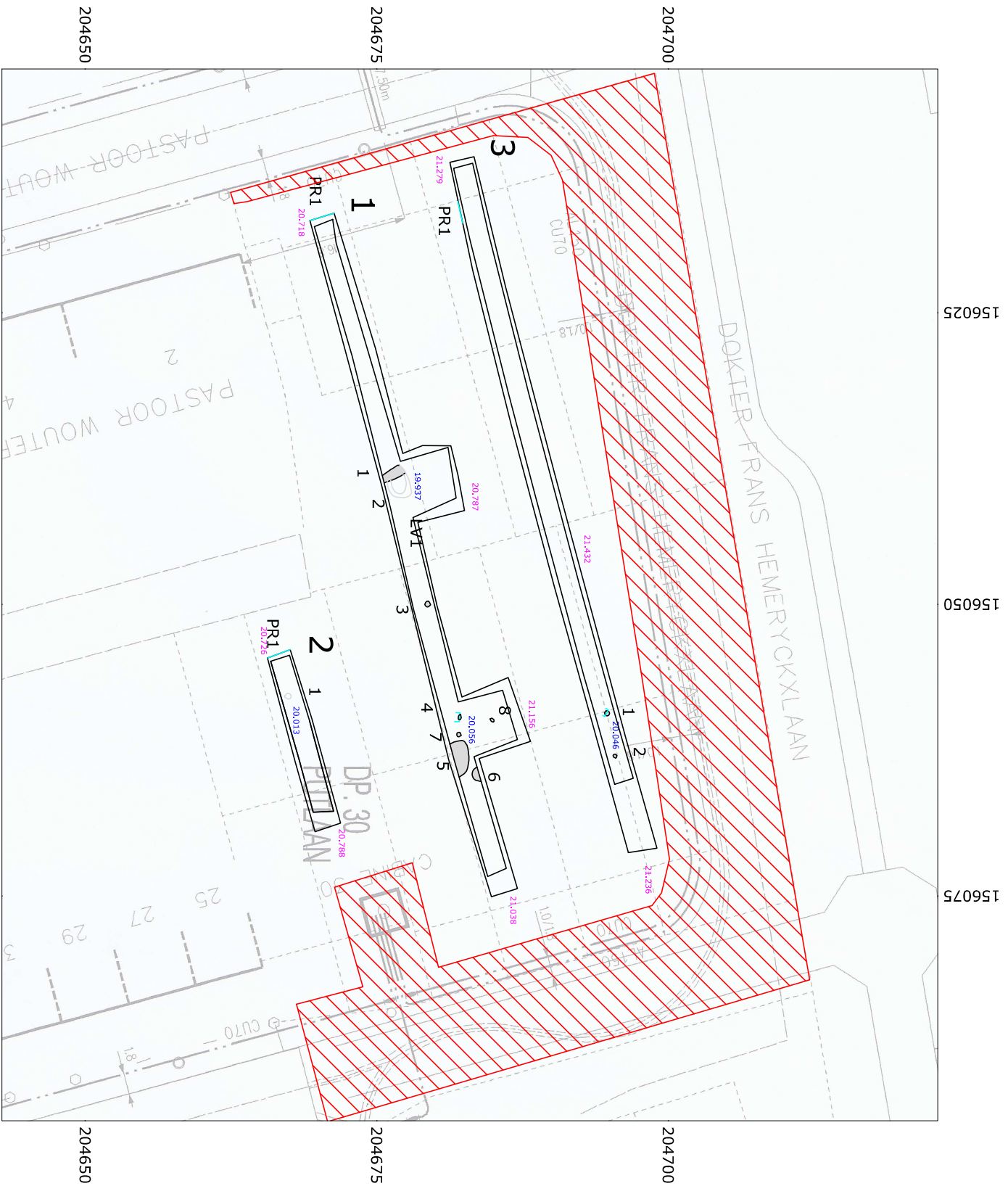
Fig. 21: Archeologische periodes

9.4 Lijst van plannen en tekeningen

Plan 1: Overzichtsplan
 Tekeningen: Profiel- en coupetekeningen

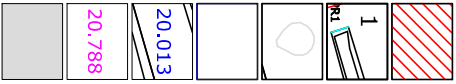
9.5 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

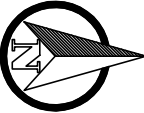

Archeologisch vooronderzoek Edegem - Jan Verbertlei

Plan 1 Situering

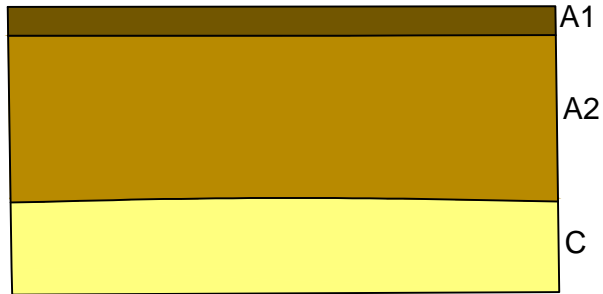
<p>Niet onderzoekbare zone</p> <p>Werkputten</p> <p>Natuurlijk spoor</p> <p>Structuur</p> <p>Hoogte spoor in m TAW</p> <p>Hoogte maaiveld in m TAW</p> <p>Onbepaald</p>	
---	--

Coördinaten in Lambert 72

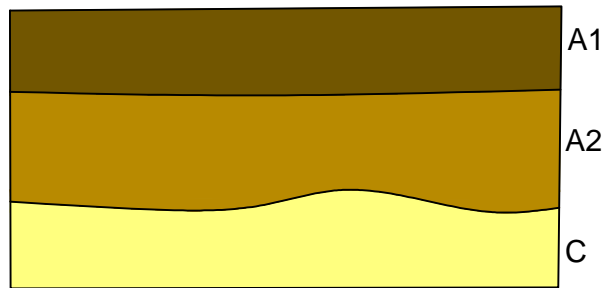

Formaat: A4
ID: Grondplan
All-Archeo bvba

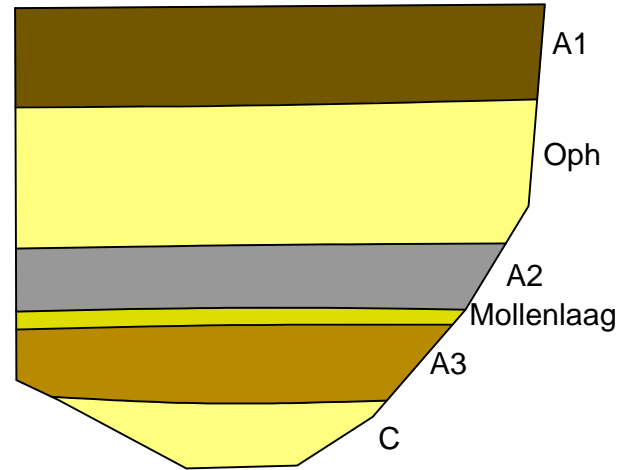
WP1 PR1

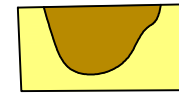
WP2 PR1

WP3 PR1

WP1 S4

WP3 S1

1 m

Archeologisch vooronderzoek
Edegem - Jan Verbertlei

Formaat: A4
ID: Profiel- en coupetekeningen